

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	РЕТМ	Рік навчання	1
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вид дисципліни	обов'язкова
Спеціальність	В4 Образотворче мистецтво та реставрація	Семестри	2

АКАДЕМІЧНИЙ ЖИВОПИС

Семестр 2 (весна 2026)

26 січня – 15 травня

Викладач	Ковальова Марія Миколаївна, PhD (професор)
E-mail	kovaleva2075@gmail.com
Заняття:	Згідно розкладу
Консультації	Згідно розкладу
Адреса	Каб. 31, корпус 1, вул. Мистецтв, 8
Телефон	(057) 706-02-81 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Офіційним каналом комунікації з викладачем під час воєнного стану є онлайн-заняття, класрум, а також месенджери (Телеграм, Viber), електронна пошта та телефон і тільки у робочі дні.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення дисципліни «Академічний живопис» є певний обсяг знань з композиції, рисунку, живопису, прийомів роботи з натури, вміння пошуку та вивчення аналогів. Обов'язковим є достатній рівень навичок роботи з фарбами у техніці акварелі, гуаші та роботи графічними матеріалами (олівець).

Студент отримує повну підтримку при опрацюванні матеріалу та підготовки у практичній роботі.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Показ робіт із методичного фонду. Демонстрація візуального матеріалу за допомогою диджитал технологій. Ознайомлення студентів з електронними версіями матеріалу з дисципліни «Академічний живопис» та застосування додаткової літератури з дисципліни та методичних рекомендацій.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Посилання на конкретні джерела надаються на конкретних заняттях.

НЕОБХІДНЕОБЛАДНАННЯ

Виконання завдань з дисципліни «Академічний живопис» студентами 1-го курсу спеціалізації «РЕТМ» потребує наступні матеріали: полотно (папір) 40x50, 40x60; пензлі, палітра, олійні фарби (акварель, гуаш, акрил), розчинник, олівці, гумка.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою дисципліни є знайомство зі складною пластичною формою – складним натюрмортом з гипсовою головою.

Завдання полягає у

- виконання живопису наданої постановки (портрет);
- вивчення побудови форми голови, а також характерних живописно-пластичних особливостей ліплення тоном і кольором портрету людини;
- вивчення анатомічних особливостей голови; виявлення характерних особливостей портретованого;
- знаходження колірних і тональних відношень, особливостей освітлення і колориту в наданій портретній постановці.

Дисципліна забезпечує наступні загальні компетентності (ЗК) та спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.

СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН 3. Формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами культури усного і писемного мовлення.

ПРН 6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН 7. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.

ПРН 8. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти як джерела творчого натхнення для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи та культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН 9. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.

ПРН 11. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

ПРН 14. Тракувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

ПРН 15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

ПРН 16. Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва.

ПРН 17. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Основна спрямованість дисципліни визначається професійним сприйняттям особливостей живописної практики.

Весняний семестр: 90 практичних годин.

Академічний живопис – одна з головних дисциплін професійної підготовки художника-реставратора.

Практична підготовка бакалаврів є невід'ємною складовою навчального процесу, що здійснюється в умовах онлайн-занять з наданих відео і діджитал матеріалів, а також полягає у вивченні аналогів, літератури, методичного фонду кафедри. Організація цього процесу забезпечує фахову підготовку художника в умовах, наближених до реалій майбутньої професійної діяльності в галузі реставрації, що сприяє успішній мистецькій діяльності.

Згідно з навчальним планом, що ухвалений методичною радою ХДАДМ, дисципліна вивчається протягом 3-х років навчання.

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Жіночий портрет на темному тлі в монохромній гамі

Тема 2. Чоловічий портрет на світлому тлі.

Змістовний модуль 2.

Тема 3. Портрет людини при декоративному освітленні.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Метод повідомлення нових знань – практична робота в процесі виконання серії завдань.

Основна форма вивчення курсу – практичні завдання.

Мета запропонованих завдань – є опанування та вміле використання на практиці основних закономірностей живописної побудови форми живої голови та набуття практичних навичок

роботи з матеріалами. Основними дидактичними принципами, покладеними в основу викладання дисципліни є:

- навчання на високому рівні труднощів;
- швидкий темп вивчення наочного матеріалу;
- усвідомлення матеріалу через практичне опрацювання завдань;
- систематична робота над особистісним творчим розвитком студентів.

Розвиток у процесі навчання здійснюється не тільки змістом навчального матеріалу, але й особистістю викладача і стилем спілкування зі студентами.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

- Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних переглядів етапів процесу роботи виконаних завдань.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційного перегляду виконаних практичних завдань викладачами кафедри живопису.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)		Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+	98–100	задовільно	64–74	D
			A	95–97		60–63	E
			A-	90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B			незадовільно	0–34	F
	75–81	C			(повторне проходження)		

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі найновіших досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання. Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими освітніми потребами (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби або іншої важливої причини, викладач має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з адміністрацією та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами або попередженням викладача). Не вітаються запізнення на заняття. У разі пропуску занять, студент має самостійно опрацювати матеріали тем і підтвердити їх опанування відповідними нотатками, а також практичною роботою. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими студентами не передбачені. Відсутність практичних завдань на поточних переглядах безпосередньо впливає на зниження підсумкової оцінки.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю визначено плагіат – тобто суттєве запозичення або копіювання в практичній роботі чужих матеріалів, студент не отримає бали за тему. Він зобов'язаний її переробити, в цьому випадку нараховується лише 50% від максимальної кількості балів за цю частину. Якщо факт академічної недоброчесності зафіксований на екзаменаційному перегляді — студент максимально отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
Згідно Розкладу 1 тиждень	1	практичні	Презентація етюд-пошуку викладачем поставленої постановки. Виконання етюдів-пошуків студентами	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 2 тиждень	1	практичні	Графічне рішення портретної композиції у форматі	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 3 тиждень	1	практичні	Рішення колірно-тональних відношень постановки	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 4 тиждень	1	практичні	Ліплення форми кольором. Завершальний етап узагальнення тональних і колористичних відношень в портреті	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 5 тиждень	2	практичні	Презентація викладачем 2 завдання. Виконання етюдів-пошуків загального рішення наданої композиції	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 6 тиждень	2	практичні	Графічне рішення портретної композиції у форматі	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 7 тиждень	2	практичні	Колірно-тональне рішення портретної постановки	3	Поточний перегляд	

Згідно розкладу 8 тиждень	2	практичні	Ліплення форми голови кольором. Виділення центру композиції	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 9 тиждень	2	практичні	Перевірка загальних світлотних і тональних відношень в портреті. Завершальний етап узагальнення, підпорядкування деталей центру композиції	3	Модульний перегляд	
Згідно розкладу 10 тиждень	3	практичні	Презентація етюд-пошуку викладачем поставленої постановки. Виконання етюдів-пошуків студентами	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 11 тиждень	3	практичні	Графічне вирішення композиції у форматі	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 12 тиждень	3	практичні	Перша прописка (лесування). Вирішення основних тональних і колористичних відношень.	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 13 тиждень	3	практичні	Ліплення форм голови	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 14 тиждень	3	практичні	Перевірка загальних світлотних і тональних відношень в портреті. Завершальний етап узагальнення, підпорядкування деталей центру композиції	3	Поточний перегляд	
Згідно розкладу 15 тиждень		практичні	Підготовка презентації виконаних за семестр живописних робіт та ескізів до них	3	Екзменаційний перегляд	

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0–20
2	Поточний контроль	0–20
3	Поточний контроль	0–60
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали			Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал практичного курсу, проявив креативне мислення при виконанні завдань, логічно

			обґрунтував послідовність виконання необхідних завдань, професійно виконав усі етапи завдання, додатково брав участь у міжнародних або всеукраїнських конкурсах, виставках, фестивалях (отримав відзнаку).
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Практична подача акуратна, без помилок. Показав відмінні результати під час поточного контролю.
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, продемонстрував якісний рівень знань та вмінь під час поточного контролю, творчо та якісно виконав усі поставлені завдання.
B	12–15	32–35	Студент добре опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вчасно виконав усі поставлені задачі, творчо підійшов до виконання практичних завдань, але при цьому робота має незначні недоліки.
C	8–11	22–31	Студент в цілому добре опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вчасно та якісно виконав більшість поставлених завдань, але виконана робота має суттєві недоліки (відсутність творчого підходу тощо).
D	4–7	10–21	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання, але виконана робота має значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, несвоєчасна подача виконаної роботи тощо).
E	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного та практичного курсу, не впорався з головними задачами дисципліни, практична робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, несвоєчасна подача виконаної роботи, значна кількість суттєвих помилок при виконанні завдання, пропуски занять без поважних причин тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- 1. Антонович Є. А., Шпільчак В. А. Малюнок і живопис: методичні рекомендації. Київ, 1990. 85 с.
- 2. Боднар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві: Монографія. Львів: НВФ «Українські технології», 2005. 198 с.
- 3. Волковський М. Колір в живописі. Київ: Видавництво В. Шевчук, 2016. 360 с.
- 4. Єфименко Д. В. Академічний живопис. Портрет: навчальний посібник. – Харків: ХДАДМ, 2019. 72с
- 5. Жердзицький В. Живопис: Техніка і технологія: Навч. посібник. Харків: ХДАДМ, 2006. 332 с.
- 6. Іттен Й. Мистецтво кольору / Ред. О. Плаксії. Київ: ArtHuss, 2022. 96 с.
- 7. Кафедра живопису ХДАДМ: традиції та сучасність / Міністерство освіти і науки України; Харківська державна академія дизайну і мистецтв; Факультет образотворчого мистецтва; Упор. М.І. Деркач, В.Ю. Гальченко. Харків: ХДАДМ, 2015. 123 с.

- 8. Kovalova, M., Alforova, Z., Sokolyuk, L., Chursin, O., & Obukh, L. (2022). The digital evolution of art: current trends in the context of the formation and development of metamodernism. Amazonia Investiga. Vol.11, (56). P.114-123. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.56.08.12>
- 9. Kovalova M. M., Fediun Ye. A. Educational painting works of students of the outstanding Ukrainian artist Borys Kosarev in the 1950s – 1970s. European Journal of Arts. Austria. №4. 2021. Pp. 3 – 8.
- 10. Ковальова М., Федюн Є. Портретні постановки студентів 1950-х–1980-х років з фондів Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Випуск № 42. Дрогобич, 2021. С. 116 – 128. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/42_2021/part_1/42-1_2021.pdf
- 11. Kovalova M., Spolska O., Chursin O., Arystova L., Oronovska L. (2025). Peculiarities of teaching art in the era of digital technologies: challenges and opportunities. Periodicals of Engineering and Natural Sciences, 13(1), 207-218. <https://doi.org/10.21533/pen.v13.i1.254>
- 12. Марчак В. Про малярство: навчальний посібник. Львів : ФОП Стебляк О.М., 2018. 264 с.
- 13. Матеріали і техніка олійного живопису : навч. посібник / укладач О. Я. Музика. Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. 114 с.
- 14. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво: Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 216 с.
- 15. Попов М. Т. Альбом: рисунок, живопис / М. Т. Попов. К. : ТОВ «Європа Прінт», 2008. 164с.
- 16. Прищенко С. В. Кольорознавство: навчальний посібник / за ред. проф. Є. А. Антоновича. Київ : Альтерпрес, 2010. 354 с.
- 17. Прокопович Т. А. Основи кольорознавства : навчальний посібник. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2022. 124 с.
- 18. Техніка і технологія олійного живопису: навч. посібн. / уклад.: Є.В.Беліка, О.І.Конопко. К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 92 с.